

AUSZTRÁLIA ÉS AZ INDONÉZ FÜGGETLENSÉG KÉRDÉSE, 1945-1949

Australia and the Question of Indonesian Independence, 1945—
1949

Stempler Ádám¹

Absztrakt: Az 1901-es esztendő mind Holland Kelet-India, mind Ausztrália szempontjából fordulópontnak tekinthető. Az Ausztrál Államközösség brit domíniummá vált, majd az 1930-as évektől kezdve a soron következő kormányok az ország külpolitikáját is fokozatosan a saját kezükbe vették. Holland Kelet-Indiában pedig kihírdették az ún. „Etikai politikát”, mely egy rendkívül szűk réteg számára lehetővé tette, hogy nyugati-típusú oktatásban részesüljenek. Az újonnan felemelkedő értelmiségi réteg a nemzeti eszmék hordozójává vált, és az 1920-as évektől kezdve már egyre szélesebb körökben álmodoztak Indonézia függetlenségéről. A brit domínium és a holland gyarmat között a 20. század első felében nem létesült jelentősebb kapcsolat, a második világháború, Pearl Harbor megtámadása, illetve Délkelet-Ázsia jelentős részének japán megszállása azonban teljes mértékben megváltoztatta a regionális viszonyokat. Ausztrália, elsősorban nemzetbiztonsági okokból kifolyólag elkezdte – kezdetben burkoltan, majd 1947-től nyíltan – támogatni az indonéz függetlenségi mozgalmat. Jelen tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Ben Chifley által vezetett ausztrál kormány miként vélekedett az indonéz függetlenség kérdéséről, illetve ez az álláspont hogyan változott a függetlenségi háború éveit alatt (1945—1949).

---

¹ Stempler Ádám az ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék, egyetemi tanársegéd, kutatási területe tengeri Délkelet-Ázsia nemzeti és függetlenségi mozgalmainak a története.

ORCID azonosító: <https://orcid.org/0000-0002-8529-0611>

A szerző további munkásságát lásd a Magyar Tudományos Művek Tára oldalán:

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10078614>

E-mail címe: stempler.adam@btk.elte.hu

Kulcsszavak: Holland Kelet-India, Indonézia, Ausztrália, függetlenség, dekolonizáció, ENSZ Jószolgálati Bizottság

Abstract: The year 1901 was a turning point for both the Dutch East Indies and Australia. The Commonwealth of Australia became a British dominion, and from the 1930s onwards the successive governments gradually took the country's foreign policy into their own hands. As for the Dutch East Indies, the so-called 'Ethical Policy' was promulgated, which allowed an extremely narrow section of the population to receive a Western-style education. The newly emerging intelligentsia became the bearers of nationalist ideals, and from the 1920s onwards there was a growing ambition of achieving independence for Indonesia. There were no significant links between the British dominion and the Dutch colony in the first half of the 20th century, but the Second World War, the attack on Pearl Harbor, and the Japanese occupation of much of Southeast Asia completely changed regional relations. Australia, mainly for reasons of national security, began to support the Indonesian independence movement, initially covertly and then, from 1947, overtly. This paper seeks to answer the question of how the Australian government under Ben Chifley viewed the issue of Indonesian independence and how this position changed during the years of the war of independence (1945—1949).

Keywords: Netherlands East Indies, Indonesia, Australia, independence, decolonization, United Nations Good Offices Committee

BEVEZETÉS

Ausztrália, mint domínium és a Brit Birodalom "diplomáciai egységének" tagja, nem folytathatott önálló külpolitikát, így nem is kezdeményezhette a diplomáciai kapcsolat felvételét más külföldi nemzetekkel. Annak ellenére, hogy az 1930-as években kezdetleges kereskedelmi kapcsolatok jöttek létre a brit domínium és Holland Kelet-India között, a második világháború előtt Ausztrália meglehetősen közömbös volt északi szomszédjával szemben, így nem csak a külpolitikai korlátok álltak a kapcsolatfelvétel útjában. A csendes-óceáni háború kirobbanása után azonban egyre többekben körvonalazódott a felismerés, miszerint a Brit Birodalom már nem képes garantálni Ausztrália biztonságát. Ennek fényében a John Curtin által vezetett munkáspárti kormány 1942-ben ratifikálta az

1931-es westminsteri statútumot, mint az önálló külpolitika deklarációját.² Időközben a japán erők megszállták a délkelet-ázsiai gyarmatot, Holland Kelet-India adminisztrációja pedig Ausztráliába evakuált. A „száműzetésben” lévő adminisztráció ausztráliai tartózkodása alatt a munkáspárti kormány támogatóinak és számos szakszervezeti tagnak lehetősége volt behatóbban megismerni az indonéz nemzeti mozgalom helyzetét. A második világháború végére az ausztrál kormány, amely szimpatizált az indonéz függetlenség ügyével, elkezdte támogatni az Egyesült Nemzetek Szervezetének gyámsági megoldását. Ennek hátterében a szimpátia mellett elsősorban nemzetbiztonsági megfontolások álltak. Az ausztrál vezetés felismerte, hogy az ország védelmét úgy tudják leginkább garantálni, ha aktívan részt vesznek a térség második világháború utáni rendezésében. Az indonéz, illetve nemzetközi helyzet változásának következtében a munkáspárti kormány kezdeti szimpátiája 1947-re nyílt támogatássá alakult. Jelen tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Ben Chifley által vezetett ausztrál kormány miként vélekedett az indonéz függetlenség kérdéséről, illetve ez az álláspont hogyan változott a függetlenségi háború éveit alatt. Ennek megfelelően a tanulmány két fejezetre tagolódik. Az első, „A burkolt pártolás időszaka” című fejezet az 1945 és 1947 közötti periódust vizsgálja, mely időszak során az ausztrál szimpátia már egyértelműen megmutatkozik a különböző jegyzékek és nyilatkozatok alapján, azonban az indonéz függetlenségi törekvések nyílt elismerésére még nem kerül sor. A második, „A nyílt támogatás időszaka” című fejezet pedig az indonéz függetlenségi háború utolsó két évének (1947—1949) ausztrál szempontból történő bemutatására tesz kísérletet. A fent említett folyamatok elemzése során elsősorban az *Australian Department of Foreign Affairs and Trade* által kiadott forrásgyűjteményekre támaszkodtam. Tekintve, hogy a tanulmány középpontjában az ausztrál külpolitika áll, az indonéz nemzeti és függetlenségi mozgalom részletes bemutatására nem kerül sor.

I. A BURKOLT PÁRTOLÁS IDŐSZAKA

Az ausztrál külpolitika már a Brit Nemzetközösség 1938-as birodalmi konferenciáján is felismerte, hogy a brit külpolitikát a csendes-óceáni térségben inkább az Egyesült Királyság érdekei, mintsem a térségben élő

---

² CLARK, 1989. 256.o.

emberek érdekei vezérelték.³ Ennek az észrevételnek megfelelően az újonnan megválasztott ausztrál miniszterelnök, Robert Menzies, első rádióadásában⁴ a következőt nyilatkozott tette: „*A csendes-óceáni térségben elsődleges felelősségünk és elsődleges kockázataink vannak... Amit Nagy-Britannia Távol-Keletnek nevez, az számunkra a Közel-Észak... Meggyőződésemmé vált, hogy a csendes-óceáni térségben Ausztráliának... saját diplomáciai kapcsolatainak fenntartására kell törekednie a külföldi hatalmakkal*”.⁵ George Pearce szenátor hasonló következtetésre jutott: „*Még fajilag európaiak vagyunk, földrajzilag ázsiaiak. Saját közvetlen ausztrál érdekeinket sokkal inkább foglalkoztatja, hogy mi történik Kínában és Japánban, mint az, hogy mi történik... Belgiumban, Hollandiában, Lengyelországban vagy más, távolabbi országokban*”.⁶ Fontos megjegyezni, hogy a csendes-óceáni háború kitöréséig Ausztráliának nem kellett szembenéznie saját túlélésének biztosításával. Pearl Harbor bombázása és a japán terjeszkedés kezdete azonban vízválasztó volt Ausztrália történelmében.

Ausztrália külpolitikáját, amelyet túlnyomórészt Dr. Herbert Vere Evatt külügyminiszter⁷ alakított, több tényező is befolyásolta, mint például az önrendelkezéshez való jogot lefektető Atlanti Charta aláírása. A nemzetközi dokumentum aláírását követően egyre többen kezdték támogatni az Egyesült Nemzetek Szervezetének gyámsági megoldását. Szintén a befolyásoló tényezők között említhető Holland Kelet-India adminisztrációjának Ausztráliába történő evakuálása.⁸ Az idő múlásával az ausztrál kormány egyre inkább ellenezte a holland gyarmati uralmat, és ez az érzés csak fokozódott, miután a *Tanah Merah Digul* börtön internáltjai is megérkeztek Ausztráliába 1943 júniusában.⁹ Hamarosan az ausztrál hatóságok tudomására jutott, hogy a bebörtönzöttek nem hadi-, hanem sokkal inkább politikai foglyok voltak, akik közül sokan az 1926—1927-es kommunista felkelések idején kerültek börtönbe. A növekvő szimpátia azonban csak másodlagos szempont volt; a második világháború alatt körvonalazódó biztonsági érdekek garantálása vált elsődleges fontosságúvá.

³ SMITH, 2002. 93.o.

⁴ 1939. április 26.

⁵ DAFP, vol. II, 73.

⁶ DUTTON, 2002. 21.o.

⁷ 1941 és 1949 között töltötte be a pozíciót.

⁸ WATT, 1968. 72.o.

⁹ LOCKWOOD, 1970. 40.o.

Ben Chifley¹⁰ és Evatt fő célja az volt, hogy Ausztrália, nemzetbiztonságának védelme érdekében aktívan részt vegyen a térség háború utáni helyreállításában. Mindenáron igyekeztek elkerülni egy nagyhatalmi rendezést, mely figyelmen kívül hagyta volna a régió közepes és kisállamainak az érdekeltségeit. Ennek érdekében az ausztrál kormány részt kívánt venni a japán katonai erők elleni délkelet-ázsiai szövetséges offenzívában. Tekintettel arra, hogy Holland Kelet-India volt Ausztrália legközelebbi szomszédja, továbbá az 1943. november 22-26-i kairói konferencia döntése alapján a holland gyarmat vált az egyik fő támaszponttá a szövetségesek támadása során, a szigetcsoporthoz tartozó üggyei elsődleges fontosságúvá váltak.¹¹ Mivel a brit és holland erők nem voltak jelen a térségben a japán kapituláció idején, Ausztrália felelőssége lett a feltétel nélküli megadás elfogadása. Továbbá a szövetséges csapatok megérkezéséig szintén Ausztrália feladatává vált a hadifoglyok kiszabadítása és a törvényes rend fenntartása Holland Kelet-Indiában.¹² Az ausztrál erők leginkább Kelet-Indonézia területéért voltak felelősek, amely a második világháború alatt a japán haditengerészet fennhatósága alatt állt. Időközben Indonézia első elnöke és alelnöke, Sukarno és Mohammad Hatta, 1945. augusztus 17-én kikiáltották az ország függetlenségét, melyről az ausztrál külügyminisztérium egy augusztus 19-i rádióadásból értesült. Az ausztrál kormány azonban továbbra is a holland szuverenitás helyreállítása mellett állt ki, függetlenül attól, hogy a Chifley-kabinet szimpatizált a függetlenségi mozgalommal.¹³ Mire a szövetséges erők elérték az indonéz szigeteket, az ausztrál katonai erők ellenőrzésük alá vonták Kelet-Indonézia nagyobb városait.

Bár a munkáspárti kormány csak az első holland "rendőri akció" után kezdte hivatalosan támogatni Indonézia önrendelkezéshez való jogát, már a függetlenség kikiáltásától kezdve egyértelmű jelei voltak annak, hogy a Chifley-kabinet a nemzeti mozgalom sikerében érdekelt. A háború utáni ausztrál külpolitikát MacMahon Ball¹⁴ jellemezte a legtalálóbban: *„...bármilyen bonyolult is a helyzet önmagában, Ausztrália érdekei viszonylag egyszerűek. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy Délkelet-Ázsia, és még kevésbé a Csendes-óceán délnyugati része különálló részekre legyen tagolva, amelyek mindegyikében valamelyik*

¹⁰ 1945 és 1949 között Ausztrália miniszterelnöke.

¹¹ WATT, 1968. 73.o.

¹² LEE, 2002. 141.o.

¹³ GEORGE, 1973. 65.o.

¹⁴ Ausztrál akadémikus és diplomata, az ENSZ San Francisco-i konferenciáján az ausztrál delegáció tagja.

európai hatalom teljes szuverenitást élvez”.¹⁵ Állítását Ball azzal igyekezett alátámasztani, hogy egy újabb jelentősebb háború esetén az európai hatalmak elsősorban az európai területeik biztosításával lennének elfoglalva, így a csendes-óceáni térségre már nem tudnának megfelelő mértékben koncentrálni. Mindazonáltal, Ball azt is hozzátette, hogy folyamatos útmutatás nélkül az indonézek egyelőre még nem képesek saját területük kormányzására és védelmére.¹⁶ Annak ellenére, hogy a kormány hivatalosan nem támogathatta az indonéz függetlenséget, a szimpátia jelei egyértelműen megmutatkoztak. 1944—1945 folyamán például több indonéz függetlenségi bizottság alakult Ausztrália nagyobb városaiban. Miután Sukarno kikiáltotta a függetlenséget, az Indonéz Függetlenség Központi Bizottsága (CENKIM) felszólított minden Ausztráliában tartózkodó indonéz állampolgárt, hogy vegyen részt a lázadásban.¹⁷ Emellett E. V. Elliot, az Ausztrál Tengerészek Szakszervezetének elnöke felkérte a *Sarpelindo* (Indonéz Tengerészek Szakszervezete) tagjait, hogy akadályozzák a Holland Kelet-Indiába tartó holland hajókat, ezzel is megnehezítve a gyarmati uralom visszaállítását.¹⁸ A legjelentősebb bojkottra a szeptember 22-23-i hétvégén került sor, amikor indonéz kereskedők megtagadták a holland hajók ellátását Sydneyben, Melbourne-ben és Brisbane-ben. Ezzel egyidejűleg az Ausztrál Vízparti Dolgozók Szövetségének sydney-i tagozata szeptember 20-án gyűlést tartott, amelyen kijelentették, hogy: „...ez a gyűlés tiltakozik az ellen, hogy a britek japán haderőt alkalmazzanak az indonéziai köztársasági kormány elnyomására, és felszólít minden tagot, hogy helyezzenek embargót minden olyan hajóra, amely lőszerrel vagy bármilyen háborús anyagot szállít az indonéz kormány ellen”.¹⁹ A holland kormány az ausztrál ellenzékkel együtt arra kérte a Chifley-kabinetet, hogy szüntesse meg a holland hajózásra kivetett embargót. Az ausztrál miniszterelnök azonban kijelentette, hogy a jávai kikötőkbe tartó hajók feltartóztatása a holland hatóságok és saját alattvalóik közötti ügy. Ráadásul, ha maguk a hollandok sem tudják rávenni saját alattvalóikat a munkára, akkor kevésbé valószínű, hogy egy másik ország erre képes lesz.²⁰

¹⁵ DAFP, vol. VIII, 405.

¹⁶ DAFP, vol. VIII, 405.

¹⁷ GEORGE, 1973. 68.o.

¹⁸ LEE, 2002. 142.o.

¹⁹ GEORGE, 1973. 68.o.

²⁰ DAFP, vol. VIII, 303.; DAFP, vol. VIII, 330.

Bár a munkáspárti kormány hivatalos álláspontja továbbra sem változott, egy ausztrál főbiztos batáviai²¹ kinevezésének kérése az indonéz köztársasági kormány jelképes elismeréseként is értelmezhető. Esler Dening, Lord Louis Mountbatten politikai tanácsadója ellenezte az ausztrál kérést, kijelentve, hogy a holland közigazgatás visszatérésének kérdése és a visszatérés feltételei alapvetően a holland gyarmati adminisztráció és az indonézok közötti kérdés.²² Ennek ellenére a Chifley-kormány táviratot²³ küldött Attle brit miniszterelnöknek, amelyben igyekezett hangsúlyozni egy progresszív és liberális közigazgatási rendszer létrehozásának fontosságát Hollandia-Kelet-Indiában. Chifley arra hivatkozott, hogy Sukarno adminisztrációja nem csupán japán kreálmány, mint ahogy azt a hollandok állították. Az indonéz nemzeti mozgalom erős háború előtti gyökerekkel rendelkezik, és Jáva szigetén széles körben elterjedt. Az ausztrál miniszterelnök továbbá hangsúlyozta, hogy nem lenne helyes, ha kizárólag egy hatalom rendelkezne a csendes-óceáni térség jövőjéről. Ennek értelmében a holland erők feltartóztatását tartotta kívánatosnak, mindaddig amíg nem sikerül nemzetközi úton rendezni a kérdést. Az ausztrál kormány nem titkolt célja volt, hogy a második világháborút követő nemzetközi rendezésben a közepes és kisebb regionális hatalmak is kivehessék részüket.

Ennek fényében kisebb sikernek tekinthető, hogy Malcolm Ball-t a Holland Kelet-indiai Szövetséges Erők mellé független ausztrál politikai képviselőnek nevezték ki. Ball 1945. november 7-én érkezett meg Batáviába. Első találkozásuk során Ball Sukarno és Hatta tudomására adta, hogy az ausztrál kormány rendkívül érdekelt az indonéz fejleményekben. Ez az érdekltség nem pusztán Ausztrália védelmével és biztonságával kapcsolatos, hanem az ország azon vágyával is, hogy láthassák „...*csendes-óceáni szomszédjuk gazdasági, társadalmi és oktatási színvonalának nagymértékű javulását*”.²⁴ A függetlenség kérdésének rendezésére Ball egy harmadik fél bevonását vagy az Egyesült Nemzetek megkeresését javasolta.²⁵ A politikai képviselő által küldött jelentések alapján azonban Herbert Vere Evatt közvetlen beavatkozást sürgetett arra hivatkozva, hogy Ausztrália a leginkább érdekelt

---

²¹ A későbbi Jakarta.

²² DAFP, vol. VIII, 352.

²³ DAFP, vol. VIII, 352.

²⁴ DAFP, vol. VIII, 379.

²⁵ DAFP, vol. VIII, 399.

hatalom a térségben.²⁶ Továbbá a surabayai csata²⁷ alapján az is egyértelművé vált, hogy a britek közvetítésére nem lehet majd számítani a közeljövőben. Evatt hangsúlyozta, hogy beavatkozás alatt nem az indonéz kormány belügyeibe történő beavatkozást érti. A külügyminiszter a következőket javasolta: (1) azonnali harmincnapos fegyverszünet kihirdetése, mely időszak alatt holland erők nem szállhatnak partra; (2) a holland kormány, az indonéz nacionalista mozgalom, a Délkelet-ázsiai Parancsnokság és az ausztrál kormány képviselői a fegyverszünet kezdetétől számított egy héten belül találkozzanak, és az említett időszak alatt folyamatosan ülésezzenek azzal a céllal, hogy megegyezésre jussanak; (3) A Délkelet-ázsiai Parancsnokság irányítása alatt egy ausztrál haderő szálljon partra, hogy megszervezze és felügyelje az összes japán csapat, szövetséges hadifogoly és internált személy összegyűjtését és eltávolítását.²⁸ Annak ellenére, hogy Chifley támogatta a fent említett javaslatokat, a miniszterelnök hangsúlyozta, hogy az ausztrál katonai erők nem lennének képesek fenntartani a közrendet Indonéziában a tárgyalási folyamat alatt.²⁹

Váratlan fordulatra került sor 1946 januárjában, amikor Ukrajna megkereste az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy vizsgálja ki az indonézek britek és a brit befolyás alatt álló japánok általi elnyomását Holland Kelet-Indiában.³⁰ Norman Mankin, az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának ausztrál képviselője³¹ elutasította az ukrán követelést arra hivatkozva, miszerint az indonéziai helyzet veszélyeztetheti a nemzetközi békét. Mindazonáltal hozzátette, hogy amennyiben minden érdekelt fél hozzájárul egy nemzetközi bizottság összehívásához, az ausztrál kormány nem tiltakozna ellene. Mindemellett, Indonézia földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag, Ausztrália kérelmezné részvételét a bizottságban.³² A Menzies vezette ausztrál ellenzék teljes mértékben visszautasította az indonéz kormánnyal való együttműködést, főleg, ha az egy európai hatalom érdekeit sértené. Azzal Chifley is tisztában volt, hogy amennyiben szeretnének részt venni a térség háború utáni rendezésében, akkor mind az Egyesült Királysággal, mind az

---

²⁶ DAFP, vol. VIII, 410.

²⁷ A britek ellen, 1945. október 27. és november 20. között vívott ütközett, a függetlenségi háború legnagyobb csatája.

²⁸ DAFP, vol. VIII, 411.

²⁹ DAFP, vol. VIII, 414.

³⁰ HUDSON, 1967. 227.o.

³¹ Ausztráliát az ENSZ Biztonsági Tanácsának ideiglenes tagjává választották 1946-ban.

³² GEORGE, 1973. 96-97.o.

Amerikai Egyesült Államokkal együtt kell működniük. Ennek fényében az ausztrál kormány legfőbb célja az volt, hogy a holland és indonéz felek minél előbb kiegyezzenek egymással. Bár a Batáviába újonnan kinevezett ausztrál politikai képviselő, A. D. Brookes szorosabb kapcsolatot kívánt kialakítani az Indonéz Köztársaság kormányával, a Holland Kelet-Indiával kapcsolatos hivatalos ausztrál politika nem változott. Az 1947-es esztendő második felét megelőzően Brooks volt az egyetlen magas rangú ausztrál politikus, aki nyilvánosan is határozott indonézbarát álláspontot képviselt. Brookes jelentéseiben többször is bírálta a gyarmati rezsimit, többek között kijelentve, hogy „...*a javai holland közösséget elrohasztotta a náciizmus...*”, és az adminisztráció által alkalmazott módszereket „...*csak Gestapo-módszereknek lehet nevezni...*”.³³ Továbbá Brookes hangsúlyozta, hogy Ausztrália külpolitikájának a sarokköve az Atlanti Charta, és teljes mértékben támogatja az „...*indonéz nép függetlenségre és nemzeti fejlődésre irányuló jogos törekvéseit*”.³⁴ Brookes álláspontját Evatt határozottan elutasította, mivel az jelentősen eltért a Chifley-kormány által folytatott hivatalos ausztrál külpolitika irányvonalától.³⁵

Az indonéz miniszterelnök, Sutan Sjahrir, aki ismerte Brookes álláspontját, 1946. június 5-én felvette a kapcsolatot az ausztrál politikussal, amikor nyilvánosságra került, hogy egészségügyi problémái miatt el fogja hagyni a szigetországot. Tekintve, hogy nem bízott a diplomácia megoldás sikerességében, Sjahrir érdeklődött az ausztrál képviselőnél, hogy hajlandók lennének-e napirendre tűzni az indonéz függetlenség kérdését az ENSZ előtt.³⁶ Ekkor Evatt és a Külügyminisztérium még mindig reménykedett abban, hogy megállapodás születhet, ezért Sjahrir kérését is elutasították.³⁷ Az ausztrál vezetésnek figyelembe kellett vennie a kialakulófélben lévő hidegháborús antagonizmust is. Tisztában voltak azzal, hogy a nyugati hatalmak tartózkodnak attól, hogy a kérdést az Egyesült Nemzetek Szervezete keretén belül rendezzék, ugyanis az lehetőséget biztosított volna a Szovjetunió számára, hogy fellépjen a gyarmattartó országok ellen, mint az „...*elnyomott ázsiai népek bajnoka*”.³⁸ A helyzetet tovább bonyolította, hogy a

---

³³ DAFP, vol. IX, 245.

³⁴ DAFP, vol. IX, 199.

³⁵ DAFP, vol. IX, 199.

³⁶ DAFP, vol. IX, 291.

³⁷ DAFP, vol. X, 8.

³⁸ DAFP, vol. XI, 124.

Linggadjati-egyezmény³⁹ aláírását követően a brit csapatok fokozatos kivonása is megkezdődött. Ennek tükrében az ausztrál politikai képviselő pozíciója is megszűnt, hiszen működését a Holland Kelet-indiai szövetséges csapatok jelenléte legitimálta. Ezt követően a munkáspárti kormány saját független diplomáciai képviselőt kívánt létrehozni. 1947. február 17-én B. C. Ballardot nevezték ki ausztrál főkonzulnak, akinek hatáskörét végül a holland kormány is elismerte.⁴⁰

A Linggadjati-megállapodás aláírása után az ausztrál kormány, elsősorban Ballard jelentései alapján, meglehetősen indonézbarát álláspontot kezdett képviselni. Van Mook⁴¹ május 27-i ultimátuma egyértelművé tette a Chifley-kabinet számára, hogy a holland kormány nem szándékozik betartani a megállapodás feltételeit. Miután az Egyesült Királyság tudomást szerzett a holland tervről, javaslatot tett az Egyesült Államoknak, hogy csatlakozzanak hozzájuk, és közösen ajánlják fel jószolgálati tevékenységüket a holland kormánynak és az Indonéz Köztársaságnak annak érdekében, hogy a feleket egy asztalhoz ültessék.⁴² A munkáspárti kormány meglehetősen csalódott volt, hogy Ausztráliát nem vonták be a kérdés megvitatásába annak ellenére sem, hogy a Külügyminisztérium már több mint egy éve javasolta, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsában vessék fel az "indonéz kérdést". Ahogy Evatt kijelentette: „Egy ilyen jellegű ügyben elvártuk volna, hogy ne cselekedjenek anélkül, hogy figyelembe vennék a mi létfontosságú helyzetünket a térségben... Valójában mind a hollandok, mind az indonézek tudják, hogy hajlandók vagyunk közvetítőként fellépni”.⁴³ Ezt követően Ausztrália saját nemzeti érdekeinek megfelelően kezdett cselekedni, ami elsősorban abban nyilvánult meg, hogy elkezdte szorosabbra fűzni a szálakat Holland Kelet-Indiával. 1947. július 9-én sajtónyilatkozatot adtak ki, amelyben az ausztrál kormány elismerte az Indonéz Köztársaság *de facto* fennhatóságát.⁴⁴ A sajtónyilatkozatot követően a Chifley-kabinet tájékoztatta az Egyesült Királyság képviselőjét július 16-án, hogy amennyiben nem sikerül megállapodásra jutni, az ausztrál kormánynak nem lesz más választása, mint felhozni az ügyet a Biztonsági Tanácsban vagy a

³⁹ Indonézia által 1947 márciusában ratifikált egyezmény, mely elismerte a köztársaság *de facto* fennhatóságát Jáva, Szumátra és Madura felett. A megállapodás továbbá rendelkezett az Indonéz Egyesült Államok létrehozásáról, valamint az említett államszövetség, illetve a holland kormány részvételével megalakuló Holland-Indonéz Unióról.

⁴⁰ LEE, 2002. 152.o.

⁴¹ Hubertus Johannes van Mook, Holland Kelet-India főkormányzója 1942 és 1948 között.

⁴² DAFP, vol. XI, 88.

⁴³ DAFP, vol. XI, 91.

⁴⁴ DAFP, vol. XI, 110.

Közgyűlésben, lehetővé téve a világ közvéleménye számára, hogy megvitassák a holland-indonéz kapcsolatok kérdését.⁴⁵ Öt nappal később megindult az első holland "rendőri akció".⁴⁶ Sukarno nemzetközi beavatkozást, illetve az indonéz függetlenség kérdésének ENSZ előtti megvitatását sürgette.⁴⁷ Sjahrir kérésével ellentétben az ausztrál kormánynak már nem kellett figyelembe vennie más országok érdekeit a Holland Kelet-Indiával kapcsolatos politikáját illetően.

II. A NYÍLT TÁMOGATÁS IDŐSZAKA

1947 júliusára az ausztrál kormány olyan külpolitikai irányvonalat tett magáévá, amely az Atlanti Charta rendelkezéseivel összhangban egyértelműen támogatta az önrendelkezéshez való jogot. Továbbá Ausztrália elkezdte átértékelni a térségben elfoglalt pozícióját: *"Az ausztrál kormány Indonéziával kapcsolatos politikája abból a tényből fakad, hogy Ausztrália nyugati kötődésű és hagyományokkal rendelkező, de Ázsiában található ország. Ausztrália külpolitikájának alapvető eleme az ENSZ-bez való ragaszkodás. Ez nem idealista okokból történik, hanem azért, mert Ausztrália csak egy olyan világban élhet békében és örízheti meg kulturális és politikai függetlenségét, ahol az Egyesült Nemzetek céljait és elveit betartják"*.⁴⁸ Amint az már korábban említésre került, mind az Egyesült Királyság, mind az Egyesült Államok ellenezte az ENSZ Biztonsági Tanácsának bevonását, mert attól tartottak, hogy a Szovjetunió lejárathatja a nyugati hatalmakat.⁴⁹ A nyugati hatalmakat aggodalommal töltötte el, hogy a kommunista propaganda és befolyás lendületet adhat a gyarmati függetlenségi mozgalmaknak. Az ausztrál munkáspárti kormány ellenben arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ügy Biztonsági Tanács elé vitelének megtagadása, ráadásul az egyik érintett fél kérésére, sokkal inkább lejáratja a nyugati hatalmakat az ázsiai népek szemében.⁵⁰

Ennek megfelelően Chifley 1947. július 28-án tájékoztatta Attlee-t, hogy Ausztrália az indonéziai kérdéssel az ENSZ Biztonsági Tanácsához

---

⁴⁵ DAFP, vol. XI, 116.

⁴⁶ 1947. július 21. és augusztus 5. között zajló holland katonai művelet, melynek elsődleges célja az Indonéz Köztársaság Jáva és Szumátra szigetén birtokolt területeinek visszaszorítása volt.

⁴⁷ DAFP, vol. XI, 133.

⁴⁸ DAFP, vol. XV, 116.

⁴⁹ DAFP, vol. XI, 154.

⁵⁰ DAFP, vol. XI, 155.

fordul.⁵¹ Két nappal később⁵² kiadtak egy sajtónyilatkozatot, amiben nyilvánosságra hozták, hogy a „...*miniszterelnök ma bejelentette, hogy az ausztrál kormány utasította képviselőit a Biztonsági Tanácsban, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 39. cikkelyé*⁵³ *alapján hívják fel a figyelmet... az indonéziai helyzetre*”.⁵⁴ Az ausztrál delegáció szándéka az volt, hogy a Linggadjati-megállapodás 17. cikkelyére hivatkozzon, amely kimondja, hogy a holland kormány, illetve az Indonéz Köztársaság kormánya választottbírósi eljárás útján rendezi az esetlegesen felmerülő vitákat.⁵⁵ Még aznap William Roy Hodgson, Ausztrália képviselője a Biztonsági Tanácsban, tájékoztatta a Tanács elnökét a Jáva és Szumátra szigetén zajló összecsapásokról.⁵⁶ Az ausztrál javaslat egy semleges bizottság felállítását helyezte kilátásba, mely felügyelné az első „rendőri akció” előtti állapotok visszaállítását.⁵⁷ Az indonéz kormány természetesen támogatta a javaslatot. Az amerikai képviselő azonban nem ismerte el a függetlenségi harcot két állam közötti konfliktusként, mivel Kelet-India nemzetközi jogi értelemben nem felelt meg az államokra vonatkozó feltételeknek. 1947. augusztus 1-jén végül az Egyesült Államok javaslatát fogadták el, amely felszólította a feleket, hogy haladéktalanul szüntessék be az ellenségeskedést, vitáikat döntőbíróság vagy más békés eszközök útján rendezzék, és közben folyamatosan tájékoztassák a Biztonsági Tanácsot a rendezés előrehaladásáról.⁵⁸ A tűzszünet augusztus 4-én lépett életbe. Jóllehet, sem Indonézia, sem Ausztrália nem tartotta volna kielégítőnek, ha az Amerikai Egyesült Államok egyedüli hatalomként tölti be a közvetítő szerepet. Az indonéz kormány nem kívánta rábízni a jövőjét egy olyan nemzetre, mely nem ismerte el az államiságát. Ausztrália pedig mindenáron részt szeretett volna venni a háború utáni rendezésben. Ennek megfelelően Chifley közös amerikai-auztrál választottbírósi eljárást javasolt.⁵⁹

Eközben Sjahrir, aki lemondása után Sukarno tanácsadójaként tevékenykedett, lehetőséget kapott arra, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa

⁵¹ DAFP, vol. XI, 174.

⁵² Ezzel párhuzamosan India szintén felvetette a kérdést a Biztonsági Tanács előtt.

⁵³ Ez volt az első alkalom, hogy az ENSZ Alapokmányának 39. cikkére hivatkozva kezdeményeztek eljárást.

⁵⁴ DAFP, vol. XI, 195.

⁵⁵ LINGGADJATI AGREEMENT

⁵⁶ DAFP, vol. XI, 196.

⁵⁷ DAFP, vol. XI, 205.

⁵⁸ DAFP, vol. XI, 224.

⁵⁹ DAFP, vol. XI, 255.

előtt képviselje az indonéz függetlenség ügyét. Sjahrir ismételten, immáron nemzetközi nyilvánosság előtt hangsúlyozta, hogy az indonéz nemzeti mozgalom több évtizedes múlttal rendelkezik, nem pedig a japán okkupáció eredménye. Emellett kiemelte, hogy a hollandok nem tartják tiszteletben a Linggadjati-megállapodás pontjait, ezért követelte, hogy a Biztonsági Tanács állítson fel egy semleges bizottságot a választottbíráskodás, illetve a felügyelet céljából.⁶⁰ Az amerikai fél azonban továbbra sem szeretett volna lehetőséget biztosítani a Szovjetunió számára, ezért végül az a megoldás született, hogy mind Hollandia, mind Indonézia megjelöl egy országot, mely képviselni fogja az érdekét. Ezt követően pedig a két megjelölt ország közösen választja majd ki a felállítandó Jószolgálati Bizottság harmadik tagját. Mivel az Egyesült Államok határozatának elfogadása után egy megállapodás elérése egyre közelebbinek tűnt, a holland kormány megpróbálta biztosítani az elsődleges gazdasági érdekeltségeit Indonéziában. Van Mook 1947. augusztus 29-én kijelölte az Indonéz Köztársaság és a hollandok által birtokolt területek közötti határokat. Az úgynevezett "van Mook-vonal" Kelet- és Nyugat-Jáva mezőgazdasági szempontból legtermékenyebb területeit, valamint Kelet- és Dél-Szumátra ásványkincseit holland fennhatóság alá helyezte.⁶¹ Ezenkívül a van Mook által meghúzott demarkációs vonal magában foglalta az augusztus 4-i tűzszünet előtti első holland „rendőri akció” során elfoglalt területeket, és elzárta a szabad átjárást a köztársaság területére.

Eközben a Jószolgálati Bizottság létrehozása is haladt előre. Hollandia Belgiumot, míg Indonézia Ausztráliát jelölte a bizottságba. Ausztrália és Belgium pedig az Egyesült Államokat választotta harmadik tagként. A három képviselő, Paul van Zeeland⁶², Frank P. Graham⁶³ és R. C. Kirby első találkozására október 20-án került sor New Yorkban.⁶⁴ A gyakorlatban a bizottságot Graham vezette, bár az amerikai képviselő meglehetősen kevés információval rendelkezett az indonéz helyzetről.⁶⁵ Mindeközben a holland katonai erők átlépték a van Mook által meghirdetett demarkációs vonalat, és 1947 novemberében elfoglalták Madura szigetét, ami az érintett feleket még inkább arra készítette, hogy megkezdjék a tárgyalási folyamatot. A Jószolgálati Bizottság első hivatalos ülését Holland Kelet-Indiában 1947. november 8-án

---

⁶⁰ DAFP, vol. XI, 285.

⁶¹ KENNEDY, 1946. 66-67.o.

⁶² Korábbi belga miniszterelnök.

⁶³ Amerikai akadémikus és észak-karolinai szenátor.

⁶⁴ LEE, 2002. 157.o.

⁶⁵ HOMAN, 1990. 125.o.

hívták össze a USS Renville hadihajón, a megegyezés azonban a vártnál lassabban haladt. A hollandok arról próbálták meggyőzni a bizottságot, hogy az indonéz függetlenségi mozgalom, melynek vezetői kommunista nézeteket vallanak, a japánok kreálmánya, és egyébként is csak a lakosság kisebbségét képviseli. Tekintve, hogy a nyugati hatalmak Holland Kelet-Indiával kapcsolatos fő információforrása maga a holland adminisztráció volt, az indonéz kormány a gyarmati elnyomás részleteire igyekezett felhívni a nyilvánosság figyelmét.⁶⁶ A tárgyalási folyamat során az érintett felek között a legjelentősebb nézeteltérés az 1947. augusztus 4-i tűzszüneti parancs eltérő értelmezéséből fakadt. Az említett kérdés tisztázása érdekében a Józsolgálati Bizottság arra a megállapodásra jutott a demarkációs vonalat illetően, hogy a két fél semmilyen olyan területre nem tarthat igényt, mely fölött a fegyverszünet előtt nem volt fennhatósága.⁶⁷ A holland erők azonban nem voltak hajlandók figyelembe venni az imént említett megállapodást, és folytatták a katonai előrenyomulást az Indonéz Köztársaság által birtokolt területekre. Mivel a fokozódó feszültség kézzelfogható volt, a Józsolgálati Bizottság igyekezett minél inkább felgyorsítani a folyamatokat. Ennek megfelelően december 26-án nyilvánosságra hoztak egy új megállapodástervezetet, az ún. „karácsonyi üzenetet”. A „karácsonyi üzenetben” többek között felszólították a feleket, hogy külön-külön adjanak ki tűzszüneti parancsot, valamint a „van Mook-vonal” mentén hozzanak létre egy demilitarizált övezetet, melynek mindkét oldalán a polgári rendőri erők lennének felelősek a rendfenntartásért a későbbi politikai rendezésig.⁶⁸ A holland kormány december 30-án nyújtotta be az ellenjavaslatát. A javasolt intézkedések alapján egyértelműen fény derült a gyarmati hatóságok azon szándékára, hogy szuverenitásukat a szigetország további területeire is kiterjesszék. Az ellenjavaslat értelmében az ún. Indonéz Egyesült Államok több egyenrangú államból állna, a szuverenitás pedig a szövetségi kormány kezében lenne. Következésképpen az Indonéz Köztársaságnak fel kellene adnia a független szuverenitásra irányuló törekvéseit, és együtt kellene működnie az Indonéz Egyesült Államok megalakításában. A szövetség megalakításáig pedig Hollandia lenne felelős a kormányzásért.⁶⁹ A hollandok nemcsak egy olyan megállapodásra törekedtek, amely a lehető legmagasabb

---

⁶⁶ DAFP, vol. XI, 458.

⁶⁷ DAFP, vol. XI, 472.

⁶⁸ DAFP, vol. XI, 489.; DAFP, vol. XI, 490.

⁶⁹ DAFP, vol. XI, 494.

szintű hatalmat biztosította volna a gyarmati közigazgatásnak, hanem a szigetvilág felosztására és különálló államok létrehozására is kísérletet tettek.

A holland "rendőri akció" kiterjesztésétől tartva az új indonéz miniszterelnök, Amir Sjarifuddin úgy vélte, hogy egy megállapodás mihamarabbi elérése az egyetlen lehetséges megoldás. A "Renville-megállapodást" 1948. január 17-én írták alá, amely a fent említett holland javaslat főbb pontjait tartalmazta a december 26-i "karácsonyi üzenet" főbb rendelkezéseivel együtt.⁷⁰ A Renville-megállapodás rendelkezései sokkal kedvezőbbek voltak a hollandok számára, mint a Linggadjati-megállapodásé, hiszen az Indonéz Köztársaság feletti holland szuverenitás mellett elismerték a „van Mook-vonalat” is. A megállapodás, amely legitímálta a Köztársaság alávetett helyzetét, tagadhatatlanul csalódást jelentett az indonéz függetlenségi mozgalom számára. Az egyezmény egyetlen pozitívumának az volt tekinthető, hogy az Indonéz Köztársaság fennmaradását immáron amerikai garancia védte. A "Renville-megállapodás" aláírását követően 1948. március 18-án tartották a Józsolgálati Bizottság első ülését, melynek során két jelentős változásra is sor került: Graham elhagyta Batáviát, és Coert du Bois vette át a helyét; valamint Ausztrália kétéves tagsága az ENSZ Biztonsági Tanácsában 1947-ben véget ért. Ez azt jelentette, hogy az ország már csak a Józsolgálati Bizottság tagjaként vett részt az indonéziai kérdésben. A holland kormány üdvözölte mindkét változást, hiszen Ausztrália támogatta leginkább az indonéz függetlenség kérdését, valamint du Bois 1927 és 1930 között batáviai főkonzul volt, és köztudottan a holland álláspont felé hajlott. A Józsolgálati Bizottság ülésének összehívása után a képviselőknek rá kellett jönniük, hogy a Renville-megállapodás aláírása nem könnyítette meg annyira a tárgyalási folyamatot, mint várták.

A „van Mook-vonal” kérdésének rendezését követően egy másik nézeteltérés hátráltatta az előrehaladást. A köztársasági kormány legfőképpen azt sérelmezte a Renville-egyezménnyel kapcsolatban, hogy a megállapodás pontjai csak a hollandok által a rendőri akció során megszállt területeken írtak elő népszavazást az Indonéz Egyesült Államokhoz való csatlakozásról.⁷¹ Voltak, akik az egész köztársaságra kiterjesztették volna a népszavazást, illetve voltak, akik teljes mértékben mellőzték volna. Bár az érintett küldöttségek nem tudták megkerülni a népszavazás kérdését, májusban történt egy említésre méltó esemény: az Egyesült Államok küldöttsége Yogyakartában

---

⁷⁰ DAFP, vol. XIII, 22.; DAFP, vol. XIII, 23.

⁷¹ DAFP, vol. XIII, 121.

járt.⁷² Az amerikai képviselők először szembesültek a köztársaság és a függetlenségi mozgalom valódi helyzetéről szóló ellentmondásos holland és indonéz narratívákkal. A látogatás jelentősége Charlton Ogburn⁷³ későbbi visszaemlékezéséből egyértelműen kiderül: „*A hollandok egyszerűen nem tudták megnyerni a harcot az indonéz nacionalistákkal szemben, mivel az utóbbiak nem azok a hozzá nem értő, doktriner, nyugatellenes forradalmárok voltak, mint amilyenek a hollandok beállították őket, hanem látszólag értelmes, intelligens férfiak...ha az Egyesült Államok a jövőben bármilyen pozíciót és befolyást akart Indonéziában, nem engedhette meg magának, hogy az indonéz nacionalizmus ellenségévé váljon, és jobb, ha mindent megtesz, hogy Hollandia kiegyezzen a köztársasággal.*”⁷⁴

Miután Critchley⁷⁵ tudomást szerzett az amerikai küldöttség megváltozott hozzáállásáról, valamint arról, hogy az amerikai külügyminisztérium felhatalmazta du Bois-t, hogy a tárgyalásokat saját megfontolásai szerint folytassa le, az ausztrál képviselő 1948. június 10-én egy közös tervezettel állt elő. A Critchley-du Bois közös javaslat⁷⁶ előirányozta egy Alkotmányozó Gyűlés összehívását, ami Ideiglenes Parlamentként is funkcionált volna. Ezt követte volna egy elnök⁷⁷ megválasztásával az Ideiglenes Szövetségi Kormány felállítása. A közös javaslat értelmében legkésőbb egy éven belül szabad választásokat tartanának, hogy a nép maga dönthessen az Indonéz Egyesült Államokhoz fűződő politikai viszonyáról. Maga az Unió akkor jön létre, amikor egyrészt az Indonéz Egyesült Államok Alkotmányozó Gyűlése teljesítette a szuverenitás átadását megelőző, megállapodás szerinti lépéseket; másrészt amikor a Holland Királyság a megegyezés feltételeivel összhangban átadja a szuverenitást az Indonéz Egyesült Államoknak, és ratifikálja az Unió alapokmányát.⁷⁸ A du Bois-Critchley-tervet a holland küldöttség elutasította, mivel az a köztársaság pozíciójának megerősítése mellett van Mook hatalmának korlátozását is javasolta. Ráadásul még az amerikai külügyminisztérium is túlságosan progresszívnek találta, és az amerikai-holland kapcsolatok megromlásától

⁷² HOMAN, 1990. 127.o.

⁷³ Az Egyesült Államok bizottságának egyik tagja.

⁷⁴ HOMAN, 1990 127.o.

⁷⁵ Tom Critchley, az ENSZ Jószolgálati Bizottságának ausztrál tagja.

⁷⁶ DAFP, vol. XIII, 173.

⁷⁷ Az elnök joga lett volna a miniszterelnök kinevezése, a miniszterelnöké pedig a kabinet összeállítása. Mind a miniszterelnök, mind a kabinet az Ideiglenes Parlamentnek tartozott volna felelőséggel; DAFP, vol. XIII, 173.

⁷⁸ DAFP, vol. XIII, 173.

tartottak.⁷⁹ A holland narratíva arra a két fő állításra épült, hogy a köztársaság csak a lakosság kisebbségét képviselte, és hogy a köztársaság kommunista nézeteket vallott. Az első állítás az amerikai küldöttség Yogyakarta-i látogatása során került megcáfolásra; míg az utóbbi a Madiunban kirobbant felkelés⁸⁰ kíméletlen leverése következtében. Bár a kommunista felkelés leverése segítette a köztársasági ügyet, romboló hatással volt az indonéz függetlenségi mozgalom egységére. Az újonnan kialakuló helyzetre reagálva az ausztrál külügyminisztérium október folyamán több táviratot is küldött az Egyesült Államoknak azzal a céllal, hogy határozottabb hollandok elleni fellépésre bírják rá az országot. Ausztrália megpróbálta meggyőzni az amerikai képviselőket arról, hogy mivel Hollandia anyagilag és politikailag is függ az Egyesült Államok támogatásától, a kormány úgy tudná megoldani a jelenlegi helyzetet, hogy befolyását felhasználva biztosítja a tárgyalások azonnali megkezdését, illetve az elfogadhatatlan holland ellenjavaslatok beszüntetését.⁸¹ Az Egyesült Államok azonnali fellépésre való rábírása nem bizonyult sikeresnek, és november elejére elkerülhetetlennek tűnt egy második holland rendőri akció. Az ausztrál képviselő beszámolt az előrehaladott holland katonai előkészületekről, illetve a blokád kiterjesztéséről a köztársaság által felügyelt fennmaradó területek ellen.⁸² A második holland rendőri akció végül november 18-án vette kezdetét.

Míndeközben a gyarmati politikát át kellett értékelni a hollandiai választások következtében, hiszen a konzervatív katolikus Néppárt jelentős többségével koalíciós kormány alakult meg az anyaországban. A nemrég megválasztott holland kormány egyik első intézkedése az volt, hogy Beel korábbi holland miniszterelnököt a korona főképviselőjévé nevezte ki, átvéve van Mook pozícióját.⁸³ A holland korona új főképviselője 1949. február 26-án jelentette be tervét a szuverenitás átadására vonatkozóan. Beel, elutasítva az ENSZ Jószolgálati Bizottságának korábbi tervezeit, javasolta egy kerekasztal-konferencia összehívását Hágában, hogy megvitassák a szuverenitás mielőbbi átadásának feltételeit és módját. A konferencián

---

⁷⁹ DAFP, vol. XIII, 212.

⁸⁰ 1948. szeptember 18-án kirobbantott kommunista felkelés, melynek elsődleges célja az „imperialista hatalmakkal” diplomáciai megegyezésre törekvő indonéz köztársasági kormány megbuktatása volt. Az utolsó felkelőket decemberben fogták el. A becslések alapján a felkelés 24.000 áldozatot követelt, beleszámítva a kivégzett vezetőket és lázadókat is.

⁸¹ DAFP, vol. XIII, 277.

⁸² DAFP, vol. XIII, 298.; DAFP, vol. XIII, 299.

⁸³ HOMAN, 1990. 131.o.

továbbá a Holland-Indonéz Unió egyidejű létrehozását, illetve a köztes időszakra vonatkozó intézkedéseket, beleértve a szövetségi átmeneti kormány megalakítását is napirendre tűznék. Beel tervei alapján a konferencián a holland kormány, a köztársasági kormány és a Szövetségi Tanácskozó Gyűlés (*Bijeenkomst voor Federal Overleg*) képviseltetné magát. Utóbbi egy még 1948-ban létrehozott képviseleti testület volt, melynek elsődleges célja az indonéz föderalisták egyesítése és megerősítése volt.⁸⁴ Beel március 12-ét javasolta a konferencia összehívására, azonban március elején jelentették, hogy határozatlan időre elhalasztották, mivel a föderalisták és a republikánusok nem jutottak dűlőre.⁸⁵ Értelemszerűen a föderalisták Az Egyesült Indonéz Államok realizálását támogatták, míg a republikánusok célja egy unitárius állam létrehozása volt. A volt holland miniszterelnök azzal számolt, hogy a konferencia összehívása esetén is a holland álláspont érvényesülne. Hamid szultán, a hollandok által létrehozott Szövetségi Gyűlés vezetője azonban váratlan módon március 3-án a köztársasági kormány visszaállítására szólított fel Jogyakarta-ban, ami jelentősen gyengítette a hollandok pozícióját.⁸⁶

Szembesülve azzal, hogy a föderalisták egyre nagyobb része kezdte támogatni a köztársasági kormányt, Beel elfogadta az ENSZ meghívását a tárgyalások Bataviában történő folytatására.⁸⁷ A tárgyalások eredményeként 1949. május 7-én létrejött az úgynevezett Roem-van Roijen-megállapodás.⁸⁸ A köztársasági küldöttség beleegyezett a gerillaháború beszüntetésébe, emellett a hágai kerekasztal-konferencián való részvételbe. Ezzel szemben a holland küldöttség biztosította az indonézeket a hadifoglyok szabadon bocsátásáról, a Jogyakarta-i köztársasági kormány visszaállításáról, valamint minden holland katonai tevékenység beszüntetéséről.⁸⁹ Június 30-ára a holland erők az utolsó csapatokat is kivonták Jogyakartából, és 1949. augusztus 1-jén tűzszüneti megállapodás született Hollandia és az Indonéz Köztársaság között. A tűzszüneti rendelet végrehajtása után a küldöttségek a hágai kerekasztal-konferenciára indultak. A konferenciát augusztus 23-án hívták össze, és az utolsó plenáris ülést 1949. november 2-án tartották. A kerekasztal-konferencia során megszületett határozat értelmében a Holland Királyság ígéretet tett, hogy „...feltétel nélkül és visszavonhatatlannal átadja az

⁸⁴ LEE, 2002. 163.o.

⁸⁵ VANDENBOSCH, 1950 17.o.

⁸⁶ DAFP, vol. XV, 279.

⁸⁷ DAFP, vol. XV, 345.

⁸⁸ Roem Indonéziát, Roijen pedig Hollandiát képviselte a tárgyalások során.

⁸⁹ DAFP, vol. XV, 376.

Indonézia feletti teljes szuverenitást az Indonéz Egyesült Államok Köztársaságának, és ezáltal az említett Indonéz Egyesült Államok Köztársaságát független és szuverén államként ismeri el".⁹⁰ 1949. december 27-én a holland királynő aláírta a Holland Királyság szuverenitásának Indonéziára való átruházásáról szóló törvényt. Ezzel több mint háromszáz év után véget ért a holland gyarmati időszak a szigetországban. Még aznap Percy Spender, az ausztrál külügyminiszter hivatalosan is elismerte a független és szuverén Indonéziát. Ezzel Ausztrália legfőbb célja teljesült: aktív szerepet játszott a térség második világháború utáni rendezésében.

KONKLÚZIÓ

Jelen tanulmány arra a kérdésre kereste a választ, hogy a Ben Chifley által vezetett ausztrál kormány miként vélekedett az indonéz függetlenség kérdéséről, illetve ez az álláspont hogyan változott a függetlenségi háború éveitől. Az *Australian Department of Foreign Affairs and Trade* által nyilvánosságra hozott elsődleges források alapján elmondható, hogy az ausztrál kormány Holland Kelet-Indiával kapcsolatos politikája két jól megkülönböztethető szakaszra osztható. A második világháború végéhez közeledve a munkáspárti kormány magáévá tette az Egyesült Nemzetek Szervezetének gyámsági megoldását. Ez a politika az 1947 júliusában kezdődő első holland "rendőri akcióig" tartott. Ebben az időszakban az ausztrál külpolitika fő célja az volt, hogy vezető szerepet vállaljon a délkelet-ázsiai térségben, és részt vegyen a háború utáni béketárgyalásokon. Evatt igyekezett elkerülni egy nagyhatalmi békét, ahol kizárólag az európai gyarmatosító országok diktálták volna a háború utáni rendezés feltételeit. Bár Chifley és a Külügyminisztérium tagjai osztották az Atlanti Charta gyarmatellenes nézeteit, mégis a holland gyarmati uralom visszaállítását részesítették előnyben ebben az időszakban. Az ausztrál álláspont szerint a térség gyarmatai nem tudták vállalni az önkormányzatiság felelősségét, ami elengedhetetlen volt a stabil regionális rend fenntartásához. Továbbá a munkáspárti kormány nem akart beavatkozni az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság érdekeibe. Az Egyesült Államok kormánya a gyarmati rendszer visszaállítását kívánta elérni Nyugat-Európa gazdasági pozíciójának megerősítése érdekében, amellet, hogy a régiót a Szovjetunió terjeszkedésével szemben is védeni kívánta. Az első szakaszban Chifley nem akart beleszólni Holland Kelet-India ügyeibe, annak ellenére, hogy Evatt,

---

⁹⁰ DAFP, vol. XV, 525.

illetve Brookes többször is közvetlen beavatkozást javasolt. Csak a Linggadjati-megállapodás elfogadása után próbált meg az ausztrál munkáspárti kormány informális kapcsolatokat létesíteni a holland gyarmattal. Ahogy egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a holland kormány a brit csapatok kivonulása után vissza kívánja állítani gyarmati fennhatóságát Kelet-Indiában, a Chifley-kabinet nyilvánosan kezdte támogatni a Köztársaság önrendelkezési és önkormányzati jogát.

Az Egyesült Államokkal való közös döntőbíráskodásra vonatkozó brit javaslat, valamint az első holland "rendőri akció" vízválasztót jelentett az Indonéziával kapcsolatos ausztrál külpolitika történetében. A második szakasz akkor kezdődött, amikor az ausztrál kormány az indonéz kérdéssel az ENSZ Biztonsági Tanácsához fordult, és egészen a szuverenitás átadásáig tartott, melynek során négy évnyi háború után az Indonéz Köztársaság ténylegesen elnyerte a függetlenségét. Ezt a szakaszt elsősorban a Józsolgálati Bizottság tárgyalásai jellemezték. Az ausztrál szerepvállalás első jelentős eredménye a Renville-i megállapodás elfogadása volt 1948 januárjában. A megállapodás megkötése után a munkáspárti kormány fő célja az volt, hogy visszaállítsa az Indonéz Köztársaság *de facto* fennhatóságát a Linggadjati-megállapodásban meghatározott területek felett. Ezt a törekvést azonban jelentős mértékben nehezítették a hollandok töretlen gyarmati ambíciói, melyek a második rendőri akció során is megmutatkoztak. Ben Chifley és Evatt mellett Tom Critchley szerepvállalását mindenképp fontos kiemelni. A Józsolgálati Bizottság ausztrál képviselője jelentős szerepet játszott számos későbbi javaslat kidolgozásában, aktívan részt vett a Biztonsági Tanács határozatainak végrehajtásában, valamint a hágai kerekasztal-konferencián elért megállapodás elérésében is aktívan részt vett. Ausztrália az elsők között volt, akik elismerték Indonézia függetlenségét 1949. december 27-én. Az indonéz függetlenség 1945-ös kikiáltásától egészen a függetlenség 1949-es tényleges elnyeréséig Ausztrália volt az az ország, mely leginkább támogatta az északi szomszédja törekvéseit. Ahogy az források alapján is látható volt, ennek elsősorban nemzetbiztonsági megfontolások álltak a háttérben.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign Policy, 1937—1949, vol. II. Letöltés helye: <https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-02/1939-volume-2> (Letöltve: 2023. 04. 05.)

- , 73 Broadcast Speech by Mr R.G. Menzies, Prime Minister
Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign
Policy, 1937—1949, vol. VIII. Letöltés helye:
[https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-
documents/Pages/volume-08/1945-volume-8](https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-08/1945-volume-8) (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- , 303 Chifley to Mountbatten
---, 330 Chifley to Mountbatten
---, 352 Chifley to Mountbatten
---, 379 Ball to Burton
---, 399 Ball to Burton
---, 405 Ball to Burton
---, 410 Evatt to Makin and Chifley
---, 411 Evatt to Makin and Chifley
---, 414 Chifley to Evatt
Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign
Policy, 1937—1949, vol. IX. Letöltés helye:
[https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-
documents/Pages/volume-09/1946-january-june-volume-9](https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-09/1946-january-june-volume-9) (Letöltve: 2023.
04. 05.)
- , 199 Brookes to Burton
---, 245 Brookes to Dunk
---, 291 Sjahrir to Brookes
Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign
Policy, 1937—1949, vol. X. Letöltés helye: [https://www.dfat.gov.au/about-
us/publications/historical-documents/Pages/volume-10/1946-july-
december-volume-10](https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-10/1946-july-december-volume-10) (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- , 8 Chifley to Attle
Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign
Policy, 1937—1949, vol. XI. Letöltés helye:
[https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-
documents/Pages/volume-11/1947-indonesia-volume-11](https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-11/1947-indonesia-volume-11) (Letöltve: 2023.
04. 05.)
- , 88 Addison to Australian Government
---, 91 Evatt to Beasley
---, 110 Press Statement
---, 116 Australian Government to Addison
---, 124 Australian Government to Addison
---, 133 Bondan to Chifley

- , 154 Burton to Chifley [1]
  - , 155 Australian Government to Addison [1]
  - , 174 Chifley to Attle
  - , 195 Press Statement
  - , 196 Hodgson to Lie
  - , 205 Throssell to Shann
  - , 224 Australian Delegation, United Nations, to Department of External Affairs
  - , 255 Press Statement
  - , 285 Australian Delegation, United Nations, to Department of External Affairs
  - , 458 Note for Files by Brookes
  - , 472 Chifley to Department of External Affairs
  - , 489 Critchley to Department of External Affairs
  - , 490 Critchley to Department of External Affairs
  - , 494 Critchley to Burton and Kirby [1]
- Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign Policy, 1937—1949, vol. XIII. Letöltés helye: <https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-13/1948-indonesia-volume-13> (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- , 22 Renville Agreement
  - , 23 Principles Forming an Agreed Basis for Political Discussions
  - , 121 Critchley to Burton
  - , 173 Du Bois and Critchley to Van Mook
  - , 212 Eaton to Department of External Affairs
  - , 277 Department of External Affairs to Makin, Landale, Eaton and Beasley
  - , 298 Critchley to Burton
  - , 299 Chifley to Evatt
- Department of Foreign Affairs and Trade, Documents on Australian Foreign Policy, 1937—1949, vol. XV. Web. Letöltés helye: <https://www.dfat.gov.au/about-us/publications/historical-documents/Pages/volume-15/1949-indonesia-volume-15> (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- , 279 Critchley to Department of External Affairs
  - , 345 Dexter to McIntyre
  - , 376 Critchley to Department of External Affairs
  - , 525 Critchley to Department of External Affairs

Linggadjati Agreement. Letöltés helye: <http://www.houseof david.ca/linggadjati.htm> (Letöltve: 2023. 04. 05.)

Szakirodalmak

- CLARKE, FRANCIS GORDON (1989). *Australia: A Concise Political and Social History*. Oxford
- DUTTON, DAVID (2002). *A British Outpost in the Pacific*. In Goldsworthy, David (szerk.) *Facing North: A Century of Australian Engagement with Asia*, I. kötet. Melbourne.
- GEORGE, MARGARET L. (1973). *Australian Attitudes and Policies towards the Netherlands East Indies and Indonesian Independence, 1942—1949*. Canberra.
- HOMAN, GERLOF (1990). *The Netherlands, the United States and the Indonesian Question, 1948*. *Journal of Contemporary History*, 25(1), 123-141. Letöltés helye: <http://www.jstor.org/stable/260724> (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- HUDSON, W. J. (1967). *Australia and Indonesian Independence*. *Journal of Southeast Asian History*, 8(2), 226-239. Letöltés helye: <http://www.jstor.org/stable/20067628> (Letöltve: 2023. 04. 05.)
- KENNEDY, RAYMOND (1946). *Dutch Plans for the Indies*. *Far Eastern Survey*, 15(7), 97-102. <http://www.jstor.org/stable/3022236> (Letöltve: 2023. 04. 05.). DOI azonosító: <https://doi.org/10.2307/3022236>
- LEE, DAVID (2002). *Indonesia's Independence*. In Goldsworthy, David (szerk.) *Facing North: A Century of Australian Engagement with Asia*, I. kötet. Melbourne.
- LOCKWOOD, RUPERT (1970). *The Indonesian Exiles in Australia, 1942-1947*. *Indonesia*, 10, 37-56. Letöltés helye: <http://www.jstor.org/stable/3350634> (Letöltve: 2023. 04. 05.). DOI azonosító: <https://doi.org/10.2307/3350634>
- SMITH, SHANNON (2002). *Towards Diplomatic Representation*. In Goldsworthy, David (szerk.) *Facing North: A Century of Australian Engagement with Asia*, I. kötet. Melbourne.
- VANDEBOSCH, AMRY (1950). *The Netherlands-Indonesian Union*. *Far Eastern Survey*, 19(1), 1-7. Letöltés helye: <http://www.jstor.org/stable/3024693> (Letöltve: 2023. 04. 05.). DOI azonosító: <https://doi.org/10.2307/3024693>
- WATT, ALAN (1968). *The Evolution of Australian Foreign Policy 1938—1965*. Cambridge.